

István SÜLYOK

DRUMUL NOSTRU

Când în luna decembrie a anului 1918 a pășit pe pământul Europei Wilson[1], de la care s-a așteptat atât de învingători, cât și de învinși inaugurarea timpului nou fericit, episcopul Oxfordului, Gore, a salutat sosirea lui, care aducea pacea, printr-o scrisoare: „Nu mă îndoiesc – zice scrisoarea – că în mentalitatea claselor civilizate ale Europei astăzi este încă mult din ceea ce se opune realizării planurilor d-voastră. Dar tot atât de puțin mă îndoiesc și de aceea că inima și voința însăși a poporului va fi pretutindeni lângă d-voastră”.

Onorabilul episcop, drept vorbind, nici n-a greșit în constatarea sa. Mentalitatea Europei, reprezentată astădată de clasele civilizate ale popoarelor învingătoare, de fapt atât de mult s-a opus teoriei lui Wilson încât a împiedicat cu totul realizarea ei. Văzând acest rezultat, puțină importanță practică poate să aibă întrebarea, dacă aceasta s-a făcut conform voinței însăși a popoarelor învingătoare sau contra acestora. Mult mai importantă – pentru că e esențială – este partea aceea a chestiei că oare pentru ce a trebuit să sufere planurile [unui] mare naufragiu chiar prin rezistența acelora a căror chemare este servirea cauzei progresului și evoluției.

Chestiunea aceasta interesează și atinge mai de aproape pe membrii națiunilor minoritare, care așteaptă de la victoria gândirii solidare europene rezolvarea situației și satisfacerea intereselor lor. Nu numai în general, pentru aceea că realizarea ordinii noi – al cărei cel mai puternic stâlp este chiar rezolvarea fără rezerve a chestiei minorităților – și-ar revărsa primele efecte salutare, binefăcătoare, chiar asupra națiunilor minoritare, ci în primul rând din punctul de vedere al problemelor practice. Anume, mentalitatea europeană generală, din cauza căreia au căzut ideile lui Wilson, se prezintă înaintea cugetătorului minoritar în formă concretă și prea-practică: în antipatie, ură, cu care se privesc pretutindeni din partea factorilor îndrumători ai națiunilor majoritare, stăpâne peste state, drepturile minorităților, care ar fi postulatele cele mai urgente ale ordinii noi.

Înlăturarea acestei antipatii este o chestiune practică primordială pentru membrii minorităților, care prin toate lucrările lor în această direcție ar servi și interese generale europene.

Căderea teoriei lui Wilson la Versailles, înveninarea chestiei minoritare în statele cărora prin tratatele de pace le-au revenit minorități, se explică pe deplin prin epoca mai nouă a dezvoltării istorice a Europei. Dar tot acolo găsim și exemple decisive referitoare la aceea, cum ideea oprește și fără milă îndrumă spre direcții noi urmarea mecanică a dezvoltării.

O asemenea idee a reprezentat Wilson, și numai el s-a dovedit de slab, dar nu și ideea, care a fost recunoscută de el și a cărei realizare este așteptată și pretinsă ca un ser mântuitor de corpul uriaș și puternic, dar atins de morbul grozav al Europei, deși rațiunea înconștientă, din prejudicii aderență metodelor învechite, deocamdată cu încăpățănare deneagă primirea medicinei.

Ideologia lui Wilson, afară de spiritele intelectuale cele mai de seamă și mai nobile ale Apusului, este adoptată de partea cea mai mare a cugetătorilor minoritari. Că sunt siliți la aceasta prin situația lor, nu contestă esența chestiunii. Dimpotrivă, și în aceasta se dovedește înțelepciunea mare a ordinii din lumea aceasta prin faptul că constrânge la luptă mase mari pentru un viitor mai frumos al omenirii. Prin credința și sacrificiul sclavilor a ajuns creștinismul în cadrul puternic al progresului omenesc.

Deci pentru noi, politicienii, scriitorii și artiștii națiunilor minoritare, este o datorie vrednică de toată însuflețirea a îndruma națiunea majoritară a statului nostru în direcțiunea acestor țeluri. Vedem în această chemare un destin istoric și cumpănim mijloacele care ne stau la dispoziție.

Avem să ne dăm seama de aceeași doi factori despre care vrednicul episcop al Oxfordului atât de bine a observat că stau față-n față.

Cu toată puterea noastră intelectuală ne-am putea atașa la mișcările zguduitoare de lume, care cu tot prețul și peste toate obstacolele și distrugerile doresc să aducă poporul la aceea să-și cârmuiască însuși soarta numai de el. Aceasta deși pare periculoasă, totuși pare că ar duce la rezultat. Sau am putea încerca să stăm la discuție cu mentalitatea claselor îndrumătoare ale țării noastre, care ostilă – sau poate mai mult fără înțelegere și considerare – stă în fața drepturilor minoritare. Aceasta, așa ni se pare astăzi, nu prezintă nici o speranță.

Noi ne alegem totuși aceasta din urmă. Credem că ceea ce nu ar putea realiza ideea, nu o va putea realiza nici simpla împingere a puterii. Și noi credem fără șovăire în puterea productivă a idealului.

În ordine nesfârșită se prezintă și în viața noastră publică dovezile pentru dreptatea noastră. Trebuie să le spunem numai, ca oamenii cinștiți și dreپți să le înțeleagă și să cumpănească greutatea lor. Glas nou și puncte de vedere noi se vor desprinde din scrisul nostru, care mereu vor arăta cealaltă parte a monedei, care fiind încontinuu în umbră, nu e totdeauna și necondiționat de mai mică importanță. Credem că prin aceasta vom servi nu numai interesele noastre, dar și cele ale poporului român și ale solidarității europene.

Pentru aceasta, pe lângă mari jertfe materiale și efortări, edităm „Glasul minorităților”, a cărui redactori și editori maghiari cu plăcere văd pe oricine care ar lua cuvânt la această chestiune. Aceste șase pagini modeste constituie astăzi singurul loc de unde putem vorbi direct la opiniunea publică română. Că tot această chemare nu ne-o putem împlini și de la tribuna legislației nu e din vina noastră.

Am învățat românește spre a putea face aceasta; prin aceasta am făcut pasul mai mare și mai greu – pasul mai mic și mai ușor: acordarea unei atenții celor scrise de noi și recunoașterea intențiilor noastre curate privește opinia publică română.

Sperăm că nici aceasta nu va lipsi.

Iată drumul pe care am pornit spre a servi împreună cu interesele națiunii noastre minoritare și ale națiunii române și interesul progresului general european.

În „*Glasul Minorităților*”, I, 1923, nr. 1, p.1.

István Sulyok (1881-1963), jurnalist, absolvent al Facultății de drept din Budapesta, cu doctoratul susținut la Cluj, a fost fondator (alături de Elemér Jakabffy) și redactor al publicației „*Glasul Minorităților*”, ce apărea la Lugoj, iar în 1925 redactor șef al cotidianului „*Ellenzék*”. În 1932 devine deputat în Parlamentul României.

[1] Woodrow Wilson (1856-1924), președintele Statelor Unite ale Americii. Autor al proclamației din 8 ianuarie 1918 care, printre altele, prin punctul 12 impunea o nouă concepție cu privire la problema minorităților naționale. Până la primul război mondial n-au existat reglementări internaționale în acest domeniu, iar tratatul de pace de la Saint-Germain dintre Puterile Aliate și Asociate, pe de o parte, și Austria pe de altă parte, semnat și de guvernul român la 9 decembrie 1919, cuprindea dispoziții și reguli precise cu privire la drepturile ce se cereau a fi asigurate de către statul român minorităților naționale. Prin această convenție, România se obliga ca o parte a prevederilor, și anume art. 2-8, să fie recunoscute ca legi fundamentale și ca nici o dispoziție internă să nu fie în contradicție cu tratatul încheiat între România și Puterile Aliate. Articolul 11 se referea la acordarea autonomiei culturale și religioase a sașilor și secuilor.